

ROZWÓJ I METODY BADANIA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI PUBLICZNEJ

Angelika Wodecka-Hyjek

ORCID: 0000-0002-6930-4438

Katedra Metod Organizacji i Zarządzania

Instytut Zarządzania

Kolegium Nauk o Zarządzaniu i Jakości

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

ul. Rakowicka 27, 31-510 Kraków

e-mail: wodeckaa@uek.krakow.pl

Streszczenie: Cel opracowania stanowi rozpoznanie rozwoju i metod badania przedsiębiorczości publicznej przez pryzmat eksploracji dotychczasowych publikacji w literaturze zagranicznej i krajowej. Część teoretyczną artykułu oparto na studiach literatury krajowej i zagranicznej. Metodą wykorzystaną do przygotowania części empirycznej opracowania był systematyczny przegląd literatury. Opracowanie stanowi rezultat kwerendy aktualnej literatury przedmiotu w zakresie podjętego problemu. Pozycje analizowane to recenzowane artykuły naukowe wyszukane za pomocą baz EBSCO i JSTOR. Przedstawiona kwerenda obejmuje okres od 1980 do 2020 roku. Przeprowadzona analiza pozwoliła stwierdzić, że problematyka przedsiębiorczości publicznej jest obecna w recenzowanych artykułach naukowych publikowanych w renomowanych czasopismach światowych i krajowych od początku lat 80. XX stulecia. Stosunkowo niewielka liczba publikacji, a zarazem ich wyraźna intensyfikacja w ostatnim czasie pozwala wnioskować, że aktualnie badanie przedsiębiorczości publicznej przyjmuje tendencję wzrostową, co świadczy o coraz częstszym zainteresowaniu tym problemem. W kontekście metod badania przedsiębiorczości publicznej zauważono analogię do innych rodzajów przedsiębiorczości, w zakresie wykorzystania zarówno metod ilościowych, jak i jakościowych. Eksploracja badań z zakresu przedsiębiorczości publicznej, w dobie artykułowania konieczności zmian w sektorze publicznym, jest zagadnieniem ważnym i niewystarczająco rozpoznanym w warunkach polskich. Perspektywa wzbogacenia przeprowadzonej analizy może stanowić kolejne wyzwania badawcze.

Słowa kluczowe: *przedsiębiorczość publiczna, metody badania przedsiębiorczości, systematyczny przegląd literatury.*

1. Wstęp

Próby rozpoznania problematyki przedsiębiorczości publicznej podejmowane były w literaturze światowej od połowy lat 80. dwudziestego stulecia, natomiast w literaturze polskiej pierwsze wzmianki pojawiły się na początku XXI w. i jak

dotychczas ich eksploracja ma ograniczony charakter. Idea przedsiębiorczości w sektorze publicznym nie jest nowa, ale rozwój badań w tym obszarze nie jest tak dynamiczny, jak w innych obszarach (Głód, 2016). Podobnie jak w przypadku sektora prywatnego, przejawy przedsiębiorczości w sektorze publicznym dostrzeżone zostały przez badaczy problemu na gruncie różnych dyscyplin, a w szczególności są one zauważalne w literaturze z zakresu ekonomii, zarządzania oraz administracji publicznej i nauk politycznych (Link i Leyden, 2015, s. 6). Wielowymiarowość definiowania przedsiębiorczości, wynikająca z jej rozbudowanego zestawu pojęciowego na gruncie różnych dyscyplin i dziedzin naukowych, implikuje konieczność formułowania adekwatnych koncepcji jej pomiaru. Zasadność badania przedsiębiorczości wynika z wagi, którą wnosi ona do rozwoju społeczno-gospodarczego krajów (Crook i in., 2010, s. 192–206), a rozwój teorii i metod jest kluczowym czynnikiem legitymizującym dziedzinę przedsiębiorczości (Zbierowski, 2015, s. 26–40).

Cel opracowania stanowi rozpoznanie rozwoju i metod badania przedsiębiorczości publicznej przez pryzmat eksploracji dotychczasowych publikacji w literaturze zagranicznej i krajowej. Metodą wykorzystaną do przygotowania opracowania był systematyczny przegląd literatury. Opracowanie stanowi rezultat kwerendy aktualnej literatury przedmiotu, zagranicznej i krajowej w zakresie podjętego problemu. Pozycje analizowane to recenzowane artykuły naukowe wyszukane za pomocą baz EBSCO i JSTOR. Przedstawiona kwerenda obejmuje okres od 1980 do 2020 roku. Na wstępie opracowania ukazano istotę oraz definicję przedsiębiorczości publicznej oraz scharakteryzowano metody badania przedsiębiorczości na podstawie aktualnej kwerendy literatury przedmiotu. Następnie za pomocą systematycznego przeglądu literatury rozpoznano aktualny stan publikacji w zakresie przedsiębiorczości publicznej.

2. Istota przedsiębiorczości publicznej

Przegląd prac z zakresu ekonomii, administracji publicznej i nauk politycznych oraz zarządzania (Leyden i Link, 2015, s. 5–13) pozwala zauważyć, że przedsiębiorca z sektora publicznego działa na własny rachunek; skupiony jest na pełnieniu misji publicznej oraz działa innowacyjnie w celu osiągnięcia zysku ekonomicznego. Może on podejmować swoje działania w sposób bezpośredni, w ramach obowiązujących mechanizmów funkcjonowania lub – jak pioniersko zasugerowali Link i Link (2009) – może inicjować działania przedsiębiorcze w sposób pośredni, poprzez zmiany w sektorze prywatnym i w otoczeniu zewnętrznym agencji rządowych. Bellone i Goerl (1992) argumentowali, że zachęty do podejmowania inicjatyw przedsiębiorczych kierowane do społeczeństwa, gwarantujące swobodę działania, przyczyniają się do

zwiększania autonomii i odpowiedzialności, co istotnie przekłada się na przedsiębiorczość agentów rządowych, którzy jednak niezależnie od okoliczności powinni być reprezentantami odpowiedzialnej administracji, działającej zgodnie z demokratycznymi wartościami. Szeroko uznano też tezę, która mówi, że przedsiębiorca publiczny zainteresowany jest wyłącznie osobistymi osiągnięciami, władzą i politycznymi korzyściami, które może uzyskać poprzez manipulowanie aparatem politycznym lub instytucjonalnym rządu (np. Ramamurti, 1986) oraz potwierdzono, iż przedsiębiorca w sektorze publicznym może być też menedżerem oddanym wypełnianiu misji publicznej, a dzięki jego działaniom organizacja publiczna staje się bardziej efektywna i lepiej reaguje na oczekiwania społeczne (np. Bellone i Goerl, 1992; Osborne i Gaebler, 1992). Co do motywów działania przedsiębiorcy publicznego opinie badaczy bywają podzielone. Przykładowo Morris i Jones (1999) oraz Klein i in. (2010, 2011) reprezentują stanowisko, iż przedsiębiorca publiczny kieruje się przede wszystkim chęcią uzyskania osobistych korzyści, które niekoniecznie mają charakter finansowy. Natomiast Boyett (1997) eksponuje realizowanie misji i kreowanie wartości dla społeczeństwa. Szczególną uwagę zwracają prace Kleina'a i in. (2010, 2011), w których autorzy eksponują silniej niż pozostali pośredni charakter przedsiębiorczości sektora publicznego. Wysuwają tezę, że przedsiębiorczość sektora publicznego zasadniczo polega na zmianie otoczenia instytucjonalnego lub reguł gry (konstytucja, prawa, normy, prawa własności i systemy regulacyjne), w ramach których działają przedsiębiorcy prywatni (Klein i in., 2009, s. 17). Do najistotniejszych zadań, z jakimi borykają się przedsiębiorcy publiczni zaliczają: opracowywanie nowych zasad działania, budowanie nowych organizacji, kreatywne zarządzanie zasobami publicznymi, dostosowywanie rozwiązań wykorzystywanych w sektorze prywatnym do specyfiki organizacji publicznych. Rozpoznają oni także kontekst ryzyka i jasno integrują przedsiębiorczość sektora publicznego z gotowością do działania w niepewności. Szczególnie istotnym i dominującym aspektem w postrzeganiu przedsiębiorcy publicznego jest eksponowanie działań innowacyjnych, a wyróżnikiem postawy przedsiębiorczej skupienie się na okazjach i wykazanie zdolności do pozyskiwania oraz użytkowania również i tych zasobów czy środków, które znajdują się poza obszarem dyspozycji przedsiębiorcy. Nowum w postawie przedsiębiorczej wyraża się wolą osiągnięcia sukcesu w oparciu o nowość produktu, usługi, przedsięwzięcia, które zorientowane są na tworzenie wartości dla obywatela.

Na kanwie rozważań dotyczących specyfiki funkcjonowania przedsiębiorcy publicznego zauważalne są szeroko formułowane konkluzje w zakresie definiowania przedsiębiorczości publicznej. Ich analiza pozwala dokonać zestawienia zróżnicowanych definicji tego terminu (tab. 1).

Tabela 1. Wybrane definicje przedsiębiorczości publicznej

Autor	Definicja
Roberts (1992, s. 56)	Przedsiębiorczość publiczna to generowanie nowego lub innowacyjnego pomysłu, a następnie wdrażanie tego projektu lub idei do praktyki sektora publicznego.
Osborne i Gaebler (1992, s. 198)	Korzystanie przez organizacje publiczne z zasobów w nowy sposób, aby zmaksymalizować wydajność i skuteczność. Instytucje publiczne powinny w swoją politykę i praktykę wbudować stałe poszukiwanie okazji do innowacji. Powinny traktować zmianę raczej, jako okazję niż zagrożenie.
Boyet (1997, s. 49)	Przedsiębiorczość w sektorze publicznym występuje w warunkach decentralizacji władzy i uprawnień przy jednoczesnej realokacji własności zasobów, pomimo niesprzyjających warunków otoczenia. „Napędzana” jest przez jednostki, które mają zdolność do dostrzegania nowych możliwości w zakresie zaspakajania potrzeb interesariuszy, a ich celem jest osiągnięcie wysokiego poziomu zadowolenia społecznego.
Morris, Jones (1999, s. 74–87)	Przedsiębiorczość publiczna to „proces tworzenia wartości dla obywatela poprzez połączenie unikalnych kombinacji publicznych i prywatnych zasobów przy wykorzystaniu wszelakich możliwości społecznych”. „Przedsiębiorczość implikuje innowacyjną, proaktywną rolę rządu w kreowaniu lepszej jakości życia dla społeczeństwa. Obejmuje ona generowanie alternatywnych przychodów, usprawnianie procesów wewnętrznych oraz opracowywanie nowatorskich rozwiązań dla niedostatecznie zaspakajanych potrzeb społecznych i ekonomicznych”.
Shockley et al. (2006, s. 205)	Przedsiębiorczość sektora publicznego występuje wtedy, gdy podmiot polityczny jest wyczulony na potencjał i wykorzystuje go w celu osiągnięcia zysku.
Currie i in. (2008, s. 989)	Przedsiębiorczość publiczna jest postrzegana jako proces identyfikowania i wykorzystywania szans przez jednostki i/lub organizacje. Ponadto proces ten często charakteryzuje się innowacyjnością, podejmowaniem ryzyka i proaktywnością.
Kearney, Hisrich, Roche (2007, s. 279)	Przedsiębiorczość publiczna to proces występujący wewnątrz organizacji publicznej, w rezultacie którego podejmowane są działania o charakterze innowacyjnym, takie jak: doskonalenie istniejących lub wprowadzanie nowych usług, technologii, metod i technik zarządzania, doskonalenie bądź unowocześnienie istniejących strategii, podejmowanie ryzyka i proaktywność.
Luke, Verreynne, Kearins (2010, s. 139)	Przedsiębiorczość w sektorze publicznym stanowi świadome poszukiwanie innowacyjnych zmian, generujących nowe źródła przychodów w celu osiągnięcia większej skuteczności działania przy aktywnym uczestnictwie obywateli
Kraśnicka (2009, s. 54)	Przedsiębiorczość w sektorze publicznym jest procesem tworzenia wartości dla obywatela (użytkownika usług) poprzez nierutynową (czy nawet unikalną) kombinację zasobów, będących zarówno w gestii publicznej (społecznej), jak i prywatnej, użytkowanych po to, aby wychwycić i wykorzystać szanse i możliwości rozwoju oraz uzyskać nowe rezultaty (wyższą wartość). Proces ten uzależniony jest od wielu czynników: indywidualnych (podmiotowych), organizacyjnych i zewnętrznych (politycznych, ekonomicznych, społecznych, edukacyjnych).
Głód (2016, s. 30)	Przedsiębiorczość publiczną można określić jako proces tworzenia wartości dla społeczeństwa przez połączenie i wyjątkową kombinację środków publicznych i prywatnych do wykorzystywania szans. Proces ten charakteryzuje innowacyjność, podejmowanie ryzyka i proaktywność, a w szczególnych warunkach – konkurencyjna agresywność i autonomia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie powołanej literatury przedmiotu.

Pierwsze próby definiowania pojęcia przedsiębiorczości publicznej wyraźnie ugruntowane zostały w definicjach klasycznych. Dominującym aspektem jest innowacja i starania wdrożenia jej do praktyki sektora publicznego, w rezultacie czego oczekiwany jest wzrost skuteczności i efektywności. Akcentowana jest także konieczność dysponowania zasobami publicznymi, prywatnymi i społecznymi, decentralizacja władzy i uprawnień, co stanowi warunek konieczny zaspokajania zróżnicowanych potrzeb interesariuszy i osiągnięcie wysokiego poziomu zadowolenia społecznego. W przywołanych definicjach wyraźnym tłem odznaczają się również zmiany w modelach zarządzania publicznego, takich jak *New Public Management* (m.in. Hood, 1991; Pollitt i Bouckaert, 2011; Zawicki, 2011) czy koncepcja *Governance* (m.in. Rhodes, 1996; Kickert, 1997; Peters i Pierre, 1998). Modele zarządzania publicznego wykształciły się w odpowiedzi na wyzwania, jakie przyniosły procesy reformowania zarządzania publicznego. Procesy te zwiększyły nacisk na ekonomiczne aspekty wydatkowania środków publicznych, poprawę jakości oraz zapewnienie większej dostępności do usług publicznych, jak też zwiększenie efektywności i skuteczności. Zauważalne jest też eksponowanie partycypacji obywateli w praktykę funkcjonowania administracji publicznej. Jako podstawę teoretyczną do zrozumienia przedsiębiorczości publicznej proponuje się przedsiębiorczość organizacyjną (wewnętrzną korporacyjną, intraprzsiębiorczość) (Kraśnicka, 2009; Kearney, Hisrich i Roche, 2007; Wodecka-Hyjek, 2017a).

3. Założenia i metody pomiaru przedsiębiorczości

Badania przedsiębiorczości mogą dotyczyć wielu podmiotów; pojedynczego przedsiębiorcy, jak i różnych problemów, w tym: przedsiębiorczości korporacyjnej (m.in. Zahra i Covin, 1995; Moon 1999; Stevenson i Jarillo, 1990), lokalnej (samorządowej) (m.in. Zerbinati i Souitaris, 2005; Barczyk, 2004, 2010) czy intelektualnej (Kwiatkowski, 2000), a także sieci powiązań osobistych i wewnątrzorganizacyjnych (m.in. Morris i Kuratko 2002). Przedsiębiorczość, będąc zjawiskiem społecznym, wymaga analizy wykraczającej poza obraz samego aktora, uwzględniającej kontekst kulturowy i relacje z najbliższym otoczeniem. Wiąże się to też z zastosowaniem perspektywy konstruktywistycznej. Konstruktywizm społeczny zakłada, że świat społeczny nie istnieje obiektywnie, lecz jest kształtowany i postrzegany przez aktorów. Przedsiębiorstwa i ich działania mają podobny charakter, gdyż są tworzone nie tylko przez samych przedsiębiorców, ale także innych interesariuszy. Ważne jest zatem, aby wziąć pod uwagę relacje wewnątrz organizacji jako czynnik sprzyjający lub przeszkadzający zachowaniom przedsiębiorczym. Ponadto, w centrum zainteresowania badaczy przedsiębiorczości coraz częściej pojawia

się proces. W rezultacie, badacze próbują odpowiadać na pytania jak przedsiębiorcy funkcjonują. Tym samym spojrzenie statyczne na przedsiębiorcę ustępuje pola badaniom dynamiki zjawisk (Ciesielska, 2006, s. 21). Nauka o przedsiębiorczości jest z założenia interdyscyplinarna, gdyż zjawisko to dzieje się na różnych płaszczyznach: ekonomicznej, społecznej i psychologicznej. Odejście od poszukiwania jednego właściwego paradygmatu oznacza świadomą rezygnację z przejrzystości wyników badań, ich porównywalności i spójności wyciągniętych wniosków. Odmienne założenia ontologiczne i epistemologiczne implikują tworzenie wielowymiarowego obrazu przedsiębiorczości, dlatego też „nie można mówić o jednej charakterystyce (jednym wizerunku) przedsiębiorcy, ale o wielu różnych charakterystykach (wizerunkach)” (Bławat, 2003, s. 49; Ciesielska, 2006, s. 21). Badania w dziedzinie przedsiębiorczości powinny zwracać szczególną uwagę na kontekst oraz kompleksowość, unikalność i bogactwo badania oraz rzetelność (Sułkowski, 2013, s. 26–46).

Istotną i trudną praktycznie kwestię stanowi wypracowanie obiektywnego i w miarę prostego sposobu pomiaru tego zjawiska. W tym względzie analizy dotyczą dwóch aspektów (Raczyk, 2009, s. 135):

- pomiaru „ducha przedsiębiorczości”, w którym przeważają badania ankietowe wybranych grup, osób bądź określonych populacji, a na ich podstawie tworzone są różnego rodzaju wskaźniki pomiaru przedsiębiorczości,
- pomiaru efektów przedsiębiorczości, gdzie najczęściej przedmiotem analizy jest liczba różnego typu przedsiębiorstw odniesiona do populacji ludzkiej lub ogólnej populacji podmiotów gospodarczych. Konstruowane w ten sposób wskaźniki, ze względu na możliwość wykorzystania do ich obliczenia danych zbieranych przez statystykę publiczną, stosowane są powszechnie w literaturze.

Podstawowym założeniem tego sposobu badania jest ilościowa charakterystyka, oparta na dostępnych danych statystycznych (np. rejestr REGON) (Raczyk, 2009, s. 135–136). Podstawową metodą gromadzenia danych w badaniach ilościowych są badania sondażowe, a narzędziem zasadniczym dla tych badań są kwestionariusze ankiety (Ćwiklicki i Urbaniak, 2019, s. 80).

Oprócz metod o charakterze zagregowanym, w których dominujące znaczenie mają kategorie mierzalne, w operacjonalizacji przedsiębiorczości, z racji jej osadzenia w naukach społecznych, istotną rolę odgrywają również badania jakościowe. Współczesną metodologią badania przedsiębiorczości, wykorzystującą zarówno badania ilościowe jak i jakościowe, jest np. Raport Global Entrepreneurship Monitor (GEM) (*Raport z badania GEM*, 2019).

Badania jakościowe, jako zbiór technik gromadzenia i analizy danych, mogą być używane do opisu zjawisk, tworzenia teorii i testowania teorii (Czakon, 2009), uchwycenia życiowych doświadczeń podmiotów badanych w ich

naturalnym środowisku oraz interpretacji tych doświadczeń, kompleksowego zrozumienia badanych procesów, ilustracji pewnej abstrakcyjnej idei, wywiedzionej jedynie na podstawie teorii oraz zbadania narracji, dyskursu lub innych zjawisk (Graebner, Martin, Roundy, 2012, s. 278–280). Dlatego uzasadnionym w badaniach przedsiębiorczości wydaje się wykorzystanie metod antropologii organizacyjnej, takich jak: wywiady pogłębione, obserwacja uczestnicząca, autoetnografia oraz studia przypadków, postulowanych przez Ł. Sułkowskiego i A. Marjańskiego (2014, s. 230), służących pierwotnie badaniu firm rodzinnych.

Wywiad w naukach społecznych ujmowany jest jako proces, podczas którego osoba prowadząca wywiad stara się oddziaływać na badanego za pomocą stawianych pytań i skłania go tym samym do rozwiązania problemu badawczego. Metoda wywiadu polega na prowadzeniu rozmowy z respondentem lub respondentami w celu poznawania faktów, opinii, postaw, stosunku do problemu danej zbiorowości. Materiał uzyskany tą drogą pozwala także na analizę układów i zależności między zjawiskami (Bauman i Pilch 2001, s. 327–332). W badaniu przedsiębiorców, podobnie jak w przypadku firm rodzinnych kluczowym problemem jest skłonienie respondenta do refleksji i komunikacji z badaczem, która ujawni ważne i złożone procesy kulturowe, pozostające poza zasięgiem metod standaryzowanych (Sułkowski i Marjański, 2014, s. 230). Dzięki metodzie wywiadu w badaniu przedsiębiorczości można uzyskać szereg informacji dotyczących przykładowo: różnorodnych uwarunkowań rozwoju przedsiębiorczości, możliwości finansowania działalności przedsiębiorców, nastawienia badanych przedsiębiorców do podejmowania ryzyka, poziomu innowacyjności, cech charakteru przedsiębiorcy czy jego profilu osobowościowego. Wywiad może przyczynić się do pozyskania zarówno danych ilościowych, jak i jakościowych, może być wykorzystany do badania różnych rodzajów przedsiębiorczości, a w zależności od kontekstu badania można wykorzystać wywiad indywidualny lub fokusowy, albo ich kombinację (Piecuch i Molter, 2015, s. 254). Niewątpliwą zaletą prowadzenia wywiadów jest bogactwo danych i wielość interpretacji, jednakże należy też pamiętać o istotnym mankamencie, jakim jest możliwość wpływu badacza na opinię respondenta.

Podobnie jak wywiad do rozpoznania i badania przedsiębiorczości, w tym przedsiębiorczości publicznej, można wykorzystać metodę obserwacji. Obserwacja powinna charakteryzować się przede wszystkim celowością i planowością badania. Powinna też cechować się premedytacją, wyrażoną w tym, że jest przeprowadzana, aby rozwiązać ściśle i w pełni określone zadanie, sformułowane dokładnie i szczegółowo, jak również aktywnością badacza, dokonującego selekcji spostrzeżeń oraz systematycznością, gwarantującą przebieg wedle określonego schematu pozwalającego spostrzegać obiekt wielokrotnie i w różnorodnych warunkach jego istnienia (Sztumski,

2010, s. 165, 168). Ze względu na sposoby dokonywania obserwacji, można wyróżnić obserwację: uczestniczącą i nieuczestniczącą; bezpośrednią i pośrednią, kontrolowaną i niekontrolowaną; jawną i ukrytą; skategoryzowaną i nieskategoryzowaną.

Odmianą metody obserwacji uczestniczącej jest autoetnografia, wykorzystująca samoobserwację, a więc wykorzystanie własnych wieloletnich doświadczeń organizacyjnych, pozwalających w efekcie na zrozumienie kontekstu zachodzących zjawisk. Autoetnografia jest podejściem do badań mającym na celu opisanie i systematyczne analizowanie organizacji (grafia), ale także osobiste doświadczenie (auto), tak aby zrozumieć doświadczenia kulturowe (etno). Niewątpliwą zaletą autoetnografii jest możliwość wglądu w tożsamość, uwarunkowania kulturowe i specyfikę przedsiębiorstwa oraz głębsze zrozumienie przez badacza zjawisk zachodzących w badanym podmiocie, jak też w swoich indywidualnych doświadczeniach (Sułkowski i Marjański, 2014, s. 231). W procesie badania przedsiębiorczości, zwłaszcza na poziomie indywidualnym, badania etnograficzne wydają się szczególnie użyteczne, ze względu na możliwość gromadzenia i analizowania treści, zdarzeń czy faktów, pozyskiwanych bezpośrednio od przedsiębiorcy, uwzględniających jego indywidualne doświadczenia i wiedzę.

Postulowany w badaniach jakościowych pluralizm metodologiczny uzasadnia w badaniu przedsiębiorczości wykorzystanie metody studium przypadków. Studiowanie przypadków przeżywa obecnie w naukach o zarządzaniu prawdziwy renesans pomimo, iż w dyskursie metodologicznym metoda ta bywa postrzegana jako łatwiejsza niż badania ilościowe, a zarzuca się jej przede wszystkim niski stopień naukowego rygoru (Czakon, 2016b, s. 189–190). Debata o ocenie rygoru metodologicznego w opinii W. Czakona jest potrzebna dlatego, że warunkuje on wiarygodność wyników badań. Rygor metodologiczny dotyczy bowiem oceny sposobu przeprowadzenia badania. Nie odnosi się do trafności wyboru metod badawczych, pomija także dobór ram teoretycznych, w których badanie zostało przeprowadzone. Skupia się wyłącznie na tym, czy badacz ściśle, systematycznie według założonej procedury przeprowadził swoje badanie. Tam, gdzie badania wykorzystują pomiar, ocena rygoru uzupełniona będzie oceną jakości pomiaru oraz rozpoznania związków między zmiennymi. Tam, gdzie badania sięgają do zrozumienia i społecznej konstrukcji rzeczywistości, istotne znaczenie będzie miała ocena stopnia wierności, z którą badacz odzwierciedlił to, co zastał (Czakon, 2014, s. 59–60). K.M. Einsenhardt (1989, s. 534) studium przypadku traktuje jako metodę, która służy do analizy konkretnych zdarzeń, osób czy zjawisk, a R.K. Yin (2015) podkreśla, że studium przypadku jest badaniem empirycznym, które zgłębia współczesne zjawisko („przypadek”) w kontekście rzeczywistości, zwłaszcza gdy granice między zjawiskiem a kontekstem nie są zupełnie oczywiste. Studium przypadku dotyczy technicznie rozpoznawalnej

sytuacji, w której interesujących badacza zmiennych jest znacznie więcej niż punktów danych i dlatego czerpie dowody z wielu źródeł oraz potwierdza zbieżność danych metodą triangulacji, a podczas gromadzenia i analizy danych odwołuje się do sformułowanych wcześniej założeń teoretycznych (Yin, 2015, s. 48–49). Celem studium przypadku może być także eksploracja, opis i wyjaśnienie (Yin 2015, s. 36). Należy też zwrócić uwagę, że pomimo iż studium przypadku wywodzi się z dziedziny badań jakościowych, do zrozumienia badanego obiektu można wykorzystać różne dane, w tym ilościowe (Ćwiklicki i Urbaniak, 2019, s. 14). Studium przypadku jako metoda badawcza znajduje zastosowanie w sytuacjach, kiedy to badacz identyfikuje potrzebę dogłębnego rozpoznania sytuacji problemowej, dotyczącej określonego kontekstu i specyfiki podmiotu badania, co niewątpliwie charakteryzuje proces przedsiębiorczości. Przebieg procesu badawczego studium przypadku jest złożony i zróżnicowany, co stanowi o istotnym atucie tej metody ze względu na innowatorski i kreatywny charakter rozwiązań, które często dotychczas nie były znane i stosowane. Istotną kwestię stanowi również możliwość przeprowadzenia badań na różnych poziomach analizy, dotyczących zarówno organizacji jako całości, jak i grupy bądź jednostki. Ponadto zakres badań dotyczący pojedynczych lub wielokrotnych przypadków pozwala na rozpoznanie sytuacji trudnych, warunkowanych nieopisywanymi dotychczas czynnikami. Natomiast rezultat badania, czyli opis przypadku powinien być szeroko dyskutowany a holistyczne spojrzenie na przedmiot badania dopuszcza także jednoczesne prowadzenie badań jakościowych i ilościowych, z szerokim pakietem narzędzi, co znacznie pogłębia diagnozę i analizę zjawiska, ułatwia zrozumienie zależności przyczynowo-skutkowych oraz zwiększa elastyczność prac badawczych, często uzależnionych od specyfiki danej organizacji, co w opinii autorki szczególnie predysponuje do badania przedsiębiorczości, w szczególności w sektorze publicznym (Wodecka-Hyjek, 2017b, s. 83–84).

4. Postępowanie badawcze

Zakres znaczeniowy pojęcia przeglądu literatury jest dość szeroki i obejmuje zarówno analizę dostępnej literatury przy zastosowaniu podejścia tradycyjnego (zwykle o charakterze przeglądu narracyjnego), jak i badania prowadzone w sposób „systematyczny” (w tym m.in. systematyczne przeglądy literatury) (Łaguna i in., 2017, s. 351). Termin „przegląd literatury” określa systematyczny, sprecyzowany i możliwy do odtworzenia proces, dokonywany na podstawie zarejestrowanych (opublikowanych) dokumentów, realizowany w celu identyfikacji, oceny i interpretacji istniejącego stanu wiedzy w danym zakresie (Fink, 2013). Pomimo że współcześnie podkreśla się, że sposób wyszukiwania, analizy i integrowania literatury w przeglądach zawsze powinien być „systematyczny, jawny i powtarzalny” (Fink, 2013, s. 3–5), to jednak w praktyce

nie każdy autor przeglądu stosuje się do tego wymogu (Łaguna i in., 2017, s. 351). Systematyczny przegląd literatury jest narzędziem służącym do identyfikacji luki w wiedzy, pozwala wskazać najbardziej powszechne i pożądane kierunki dalszych badań. Wyróżnikiem systematycznego przeglądu literatury jest stosowanie ilościowych technik opisu i analizy literatury. Mierzalność literatury to chyba najważniejszy wyróżnik systematycznego przeglądu literatury (Czakon, 2016a, s. 123). Słowo „systematyczny” nawiązuje więc do specjalnego charakteru przeglądów, przeprowadzonych na zasadzie pewnej stałej i powtarzalnej struktury („systemu”) postępowania. Podejście systematyczne może być zastosowane na wszystkich etapach przeprowadzania przeglądu, czyli na etapie wyszukiwania, selekcji, syntezy i analizy (Łaguna *et al.*, 2017, s. 351). W procedurze systematycznego przeglądu literatury można wyodrębnić siedem następujących po sobie etapów: określenie celu badania, wyłonienie podstawowej literatury, selekcja publikacji, opracowanie bazy danych publikacji, analiza bibliometryczna, analiza treści, opracowanie raportu (Czakon, 2016a, s. 124).

Systematyczny przegląd literatury w zakresie przedsiębiorczości publicznej przeprowadzony został w celu uzyskania odpowiedzi na następujące pytania:

1. Czy istnieje luka badawcza w zakresie rozpoznania aktualnego stanu publikacji w tym obszarze tematycznym?
2. Czy można zauważyć trend wzrostowy zainteresowania przedsiębiorczością publiczną na przestrzeni ostatnich lat?
3. Które czasopisma naukowe publikują artykuły dotyczące przedsiębiorczości publicznej?
4. Jak kształtuje się cytowalność artykułów z zakresu przedsiębiorczości publicznej opublikowanych w badanym okresie?
5. Za pomocą jakich metod (ilościowych lub jakościowych) badana jest przedsiębiorczość publiczna w dostępnych, badanych publikacjach?

Postępowanie badawcze oparto na analizie baz danych udostępnionych przez Bibliotekę Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Przegląd literatury dokonany został z wykorzystaniem baz EBSCO i JSTOR, badaniu poddano zbiór publikacji w latach 1980–2020 z uwagi na rozpoznanie w literaturze przedmiotu lat 80. XX stulecia, jako okresu, w którym miały miejsce początki zainteresowania problematyką przedsiębiorczości publicznej. W procesie budowania bazy danych ilościowych, aby określić zbiór publikacji, który będzie przedmiotem eksploracji, zdefiniowano następujące kryteria wyszukiwania: 1) na wstępie do analizy wybrano wszystkie dostępne w wybranych bazach publikacje, 2) rozpoznania dokonano w języku angielskim, 3) bazę ESCO rozpoznano w pełnym zakresie, natomiast w bazie JSTOR zawężono przeszukiwanie do dyscyplin: ekonomia (ang. *Economics*), zarządzanie i zachowania organizacyjne (ang. *Management & Organizational Behaviour*), polityka publiczna i administracja (ang. *Public Policy & Administration*),

4) następnie wybrane bazy danych rozpoznano ze względu na kryterium: przedsiębiorczość publiczna (ang. *public entrepreneurship*) w tytule tekstu, 5) kolejno wprowadzono dwa ograniczenia w zakresie wyszukiwania: pełny tekst oraz czasopisma recenzowane naukowo. W rezultacie procesu selekcji (tab. 2) do analizy wybrano z bazy EBSCO 254 oraz z bazy JSTOR 6 tekstów recenzowanych naukowo.

Tabela 2. Proces doboru publikacji do analizy w ujęciu ilościowym w latach 1980–2020

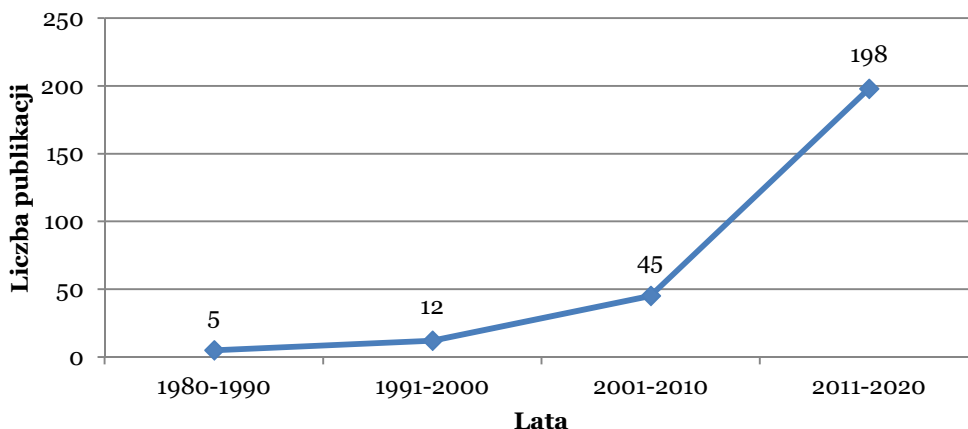
Kryterium wyszukiwania	EBSCO 26.08.2020	JSTOR 27.08.2020
„ <i>Public entrepreneurship</i> ” w tytule	Łącznie: 509 w tym:	Łącznie: 35 w tym:
Rodzaje źródeł	– czasopisma naukowe (316) – czasopisma (246) – książki (63) – raporty (37) – periodyki (19)	– czasopisma (33) – rozdziały w książkach (2)
„ <i>Public entrepreneurship</i> ” w tytule, pełny tekst	Pełny tekst Łącznie: 363	Treści dostępne: Łącznie: 35
Rodzaje źródeł	– czasopisma naukowe (261) – czasopisma (207) – książki (17) – raporty (23) – periodyki (14)	– czasopisma (33) – rozdziały w książkach (2)
„ <i>Public entrepreneurship</i> ” w tytule, pełny tekst, czasopisma recenzowane naukowo	Pełny tekst Łącznie: 287	Treści dostępne Łącznie: 33
Liczba pozycji z bazy JSTOR zawartych w bazie EBSCO (duplikaty)	-	27
Liczba po usunięciu duplikatów	254	6
Łączna liczba pozycji analizowanych:	260	

Źródło: opracowanie własne.

W ramach analizy bibliometrycznej oprócz liczby publikacji niezbędna jest także eksploracja całej zbiorowości pod względem wybranych cech.

Pierwszą kwestią, jaka została poddana rozpoznaniu, był trend publikacji w układzie chronologicznym. Analiza dostępnych publikacji w bazach EBSCO i JSTOR (rys. 1) pozwala stwierdzić, iż wyraźna intensyfikacja opracowań dotyczących przedsiębiorczości publicznej zauważalna jest w ostatnich dwóch dekadach, a w szczególności w ostatnim dziesięcioleciu. Pierwszą publikacją indeksowaną w badanych bazach według ustalonych kryteriów wyszukiwania była pozycja z 1982, autorstwa C.E. Solberga pt. „*Entrepreneurship in Public Enterprise: General Enrique Mosconi and the Argentine Petroleum Industry*”, opublikowana w czasopiśmie “*Business History Review*”. Jednakże pozycja ta nie cieszy się popularnością w zakresie cytowania wśród badaczy przedmiotu.

Według bazy Google Scholar dotychczas (na dzień 30 sierpnia 2020 r.), cytowana była tylko 14 razy.

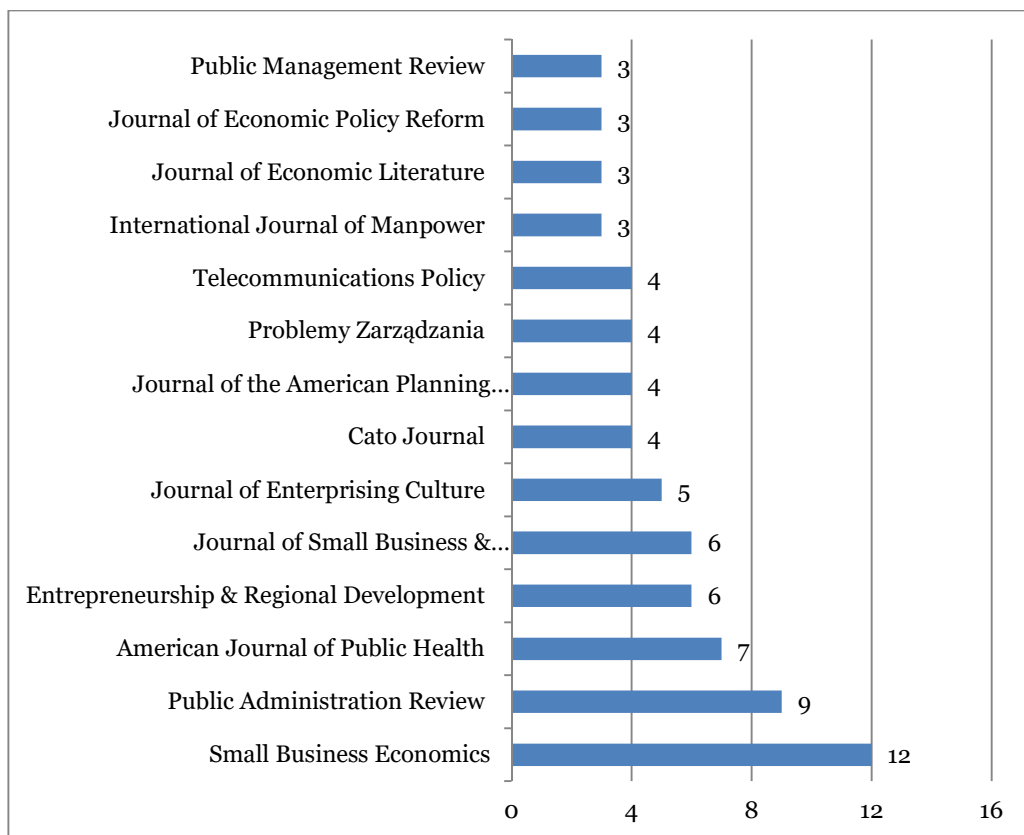

Rysunek 1. Przyrost publikacji z zakresu przedsiębiorczości publicznej w latach 1980–2020

Źródło: opracowanie własne.

Wśród czasopism najczęściej publikujących artykuły z zakresu przedsiębiorczości publicznej w latach 1980–2020 (rys. 2) w analizowanych bazach, dominujące w badanym okresie to czasopismo „*Small Business Economics*”, wydawane przez Wydawnictwo Springer w Holandii. Czasopismo dedykowane jest publikowaniu badań dotyczących szeroko rozumianej przedsiębiorczości, innowacji, problematyce firm rodzinnych. Kolejne czasopismo to „*Public Administration Review*” wydawane w Wielkiej Brytanii przez Wydawnictwo Wiley Blackwell. Dwumiesięcznik ten dedykowany jest badaniom z zakresu teorii i praktyki administracji publicznej, w tym również problemom zarządzania.

Czasopismo „*American Journal of Public Health*”, wydawane w Stanach Zjednoczonych przez American Public Health Association Inc., poświęcone jest publikowaniu oryginalnych prac z zakresu badań, metod badawczych i oceny programów w dziedzinie zdrowia publicznego. Kolejne czasopismo, w którym znalazły się opracowania z zakresu przedsiębiorczości publicznej to „*Entrepreneurship & Regional Development*” wydawane w Wielkiej Brytanii przez Wydawnictwo Routledge. Na jego łamach znaleźć można opracowania naukowców i praktyków dotyczące przedsiębiorczości, innowacyjności, rozwoju małych firm i firm rodzinnych oraz rozwoju regionalnego. Kolejne „*Journal of Small Business & Entrepreneurship*” to czasopismo pochodzące również z Wielkiej Brytanii, którego wydawcą jest Taylor and Francis Ltd., traktujące o szeroko rozumianej problematyce sektora MSP.

Rys. 2. Tytuły czasopism najczęściej publikujących artykuły z zakresu przedsiębiorczości publicznej w latach 1980-2020

Źródło: opracowanie własne.

Następne, to również brytyjskie czasopismo „*Journal of Enterprising Culture*” wydawane przez Emerald Group Publishing Ltd., na łamach którego autorzy artykułów podejmują problematykę studiów rozwojowych oraz badań nad przedsiębiorczością i tworzeniem przedsięwzięć, a ich rozważania prezentowane są w aspekcie czynników społecznych, kulturowych i środowiskowych. „*Cato Journal*” to czasopismo publikowane w Stanach Zjednoczonych przez Instytut Cato, który to Instytut promuje zasady wolności jednostki, ograniczonej władzy rządu i wolnego rynku. Na łamach tego czasopisma podejmowane są szeroko rozumiane problemy ekonomiczne. Kolejne czasopismo „*Journal of the American Planning Association*” pochodzi z Wielkiej Brytanii, wydawane jest przez Taylor and Francis Ltd. Kwartalnik ten ma swoją prawie stuletnią tradycję, powstał w latach 30. wieku XX, zajmuje się publikowaniem wysokiej jakości badań, polemik i recenzji książek przydatnych dla praktykujących planistów, decydentów, naukowców, studentów

i mieszkańców obszarów miejskich, podmiejskich i wiejskich. Na uwagę zasługuje, że wśród kolejnych czasopism, w których w badanym okresie zamieszczono publikacje poświęcone przedsiębiorczości publicznej, znalazło się również polskie czasopismo „*Problemy Zarządzania*”. Jest to interdyscyplinarny kwartalnik wydawany przez Wydział Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego. Następnym w rankingu to „*Telecommunications Policy*”, czasopismo brytyjskie, wydawane przez Elsevier Ltd., a w jego profilu znajduje się problematyka wpływu cyfryzacji na gospodarkę. Czasopismo ma charakter multidyscyplinarny, obejmuje studia koncepcyjne i empiryczne, zarówno ilościowe jak i jakościowe. „*International Journal of Manpower*” to również czasopismo pochodzące z Wielkiej Brytanii (wydawca Emerald Group Publishing) zajmuje się publikowaniem opracowań w zakresie wykorzystania, zarządzania i planowania zasobów ludzkich oraz ekonomii rynków pracy z perspektywy korporacyjnej i lokalnej. Z kolei „*Journal of Economic Literature*” wydawane jest w Stanach Zjednoczonych przez Amerykańskie Stowarzyszenie Ekonomistów, a na jego łamach znaleźć można recenzowane badania, artykuły przeglądowe i recenzje książek w dyscyplinie ekonomii. W ramach przeglądu czasopisma „*Journal of Economic Policy Reform*” wydawanego w Wielkiej Brytanii (Wydawnictwo Routledge) można rozpoznać zagadnienia współczesnej polityki gospodarczej, rozwoju, zmian społecznych i ochrony środowiska. Ostatnie czasopismo z pierwszej piątnastki to brytyjski „*Public Management Review*”, wydawany przez Taylor and Francis Ltd.. Misją czasopisma stanowi promowanie rozpowszechniania badań dotyczących zarządzania publicznego. Czasopismo ma charakter międzynarodowy, na jego łamach publikowane są badania z zakresu zarządzania publicznego.

Kolejne zagadnienie rozpoznane w ramach analizy bibliometrycznej stanowi analiza cytawalności artykułów z zakresu przedsiębiorczości publicznej w badanym okresie (tab. 3). W celu zidentyfikowania najczęściej cytowanych artykułów opublikowanych w latach 1980-2020 posłużono się wyszukiwarką z bazy Google Scholar. Zidentyfikowane artykuły znajdują się w zasobach analizowanych baz EBSCO i JSTOR.

Tabela 3. Najczęściej cytowane pozycje z zakresu przedsiębiorczości publicznej (stan na 29.08.2020)

Tytuł publikacji	Autor (autorzy)	Czasopismo	Rok publikacji	Liczba cytowań
<i>Toward a theory of public entrepreneurship</i>	Peter G. Klein, Joseph T. Mahoney, Anita M. McGahan, Christos N. Pitelis	„ <i>European Management Review</i> ”, 7(1), s. 1–15.	2010	389
<i>Reconciling Public</i>	Carl J.	“Public	1991	343

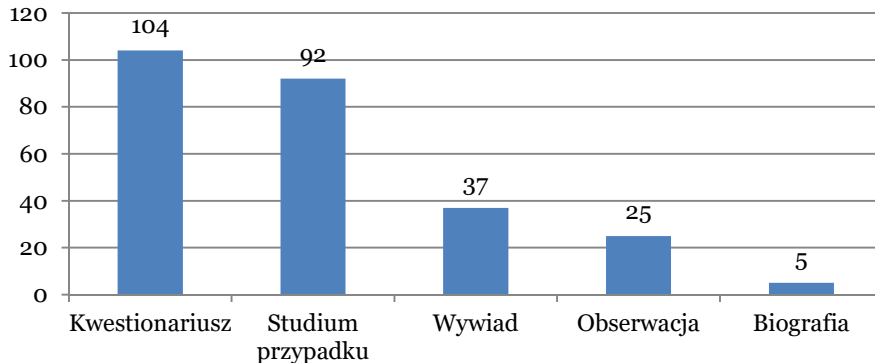
<i>Entrepreneurship and Democracy</i>	Bellone, George Frederick Goerl	Administration Review”, 52 (2), s. 130–134.		
<i>The Changing Nature of Public Entrepreneurship</i>	Luc Bernier, Taïeb Hafsi	„Public Administration Review”, 67(3), s. 488–503.	2007	279
<i>Public Entrepreneurship and Innovation</i>	Nancy C., Roberts,	„Public Productivity & Management Review”, 16 (2), s. 137–140.	1992	222
<i>Public Sector Innovation and Entrepreneurship: Case Studies from Local Government</i>	Bartlett Dean, Dibben Pauline	“Local Government Studies”, 28(4), s.107–121.	2002	201
<i>Why We Should Abandon the Misconceived Quest to Reconcile Public Entrepreneurship with Democracy: A Response to Bellone and Goerl's "Reconciling Public Entrepreneurship and Democracy"</i>	Larry D. Terry	“Public Administration Review”, 53 (4), s. 393–395.	1993	187
<i>Citizen Voice and Public Entrepreneurship: The Organizational Dynamic of a Complex Metropolitan County</i>	Ronald J. Oakerson, Roger B. Parks	“ <i>Publius: The Journal of Federalism</i> ”, 18 (4), s. 91–112.	1988	139
<i>Public entrepreneurship: desiring social change, creating sociality</i>	Daniel Hjorth,	„Entrepreneurship & Regional Development”, 25(1–2), s. 34–51.	2013	115

Źródło: opracowanie własne.

Najbardziej znacząca dla rozwoju badań z zakresu przedsiębiorczości publicznej, na podstawie analizy cytowalności, okazała się jedna z pierwszych publikacji dotycząca tego problemu, autorstwa C. J. Bellone’a i F. Goerl’a, zatytułowana „*Reconciling Public Entrepreneurship and Democracy*” z 1991 roku oraz prace: artykuł opracowany przez zespół współautorski P. G. Klein, J.T. Mahoney, A. M. McGahan, Ch.N. Pitelis pod tytułem „*Toward a theory of public entrepreneurship*”, jak też praca współautorstwa L. Berniera i T. Hafsi, „*The Changing Nature of Public Entrepreneurship*” Pozycje te nadal mają najistotniejsze znaczenie dla badaczy problemu przedsiębiorczości publicznej.

Ostatnim zagadnieniem, jakie stanowiło przedmiot rozpoznania, było podjęcie próby ustalenia za pomocą jakich metod badawczych, autorzy analizowanych opracowań, rozpoznawali kontekst przedsiębiorczości publicznej. W tym celu za pomocą słów kluczowych (rys. 3) takich jak: *kwestionariusz* (ang. *questionnaire*), *obserwacja* (ang. *observation*), *biografia* (ang. *biography*), *studium przypadku* (ang. *case study*) oraz *wywiad* (ang. *interview*) dokonano przeglądu treści tekstów badanych publikacji.

W rezultacie ustalono, że podobnie jak w przypadku badania innych rodzajów przedsiębiorczości, do badania przedsiębiorczości publicznej wykorzystywane są zarówno metody ilościowe jak i jakościowe. Najczęściej wykorzystywane metody to służące celom analizy ilościowej ankiety i kwestionariusze, kolejnym narzędziem była analiza studium przypadku, a następnie wywiady, obserwacje i opisy biografii przedsiębiorców.

Rys. 3. Metody badania przedsiębiorczości publicznej w analizowanych publikacjach

Źródło: opracowanie własne.

5. Zakończenie

Stosunkowo niewielka liczba publikacji dotyczących przedsiębiorczości publicznej na przestrzeni czterech ostatnich dekad, zamieszczona w analizowanych bazach, stanowi argument pozwalający zauważyć istniejącą lukę badawczą w tym zakresie.

Analiza liczby publikacji w kolejnych latach pozwala ocenić, na jakim etapie rozwoju znajduje się dany obszar badawczy. Można przyjąć, że liczba publikacji podlega prawidłowościom cyklu życia: po narodzinach następuje powolny wzrost, który przyspiesza, później stabilizuje się na danym poziomie, aby wreszcie spaść (Czakon, 2016, s. 130). Narastająca liczba publikacji z zakresu przedsiębiorczości publicznej uzasadnia sformułowanie tezy, że problem ten znajduje się obecnie na etapie wzrostu zainteresowania wśród badaczy.

Na podstawie przeprowadzonego rozpoznania pierwszej piętnastki czasopism, na łamach których w badanych bazach publikowane są artykuły dotyczące przedsiębiorczości publicznej można stwierdzić, iż czasopisma te, w głównej mierze brytyjskie i amerykańskie, są znaczące wśród zbioru czasopism w rankingach światowych. Wszystkie z wymienionych, oprócz polskiego czasopisma „Problemy Zarządzania”, posiadają *impact factor*, czyli wskaźnik cytowań stanowiący miernik siły oddziaływania i prestiżu czasopism

naukowych. Eksplikacja cytowalności artykułów z zakresu przedsiębiorczości publicznej w badanym okresie, przeprowadzona na podstawie bazy scholar.google.com pozwoliła też zidentyfikować najbardziej znaczące dla zainteresowanych badaczy pozycje dotyczące przedsiębiorczości publicznej. Warto dodać, że pozycje te: artykuł autorstwa C. J. Bellone, a i F. Goerl'a zatytułowany „*Toward a theory of public entrepreneurship*” z 1991 roku oraz artykuły: współautorski P.G. Klein, J.T. Mahoney, A.M. McGahan, Ch.N. Pitelis pod tytułem „*Toward a theory of public entrepreneurship*” i praca autorstwa L. Berniera i T. Hafsi „*The Changing Nature of Public Entrepreneurship*” są nadal znaczące w rozwoju badań krajowych i światowych w zakresie przedsiębiorczości publicznej.

Oprócz analizowanych artykułów recenzowanych naukowo na rynku światowym i polskim pojawiły się też pozycje monograficzne, dotyczące przedsiębiorczości publicznej. W bazie EBSCO I JSTOR zidentyfikowano dostępne, pełne teksty dwóch najbardziej znaczących pozycji:

- Leyden D. P., Link A. N., „*Public Sector Entrepreneurship*”, Oxford University Press, Oxford 2015.
- Audretsch D.B., Link A.N. (red.), „*Essays in Public Sector Entrepreneurship*”, Springer, Switzerland 2016.

Znacząca jest również nieindeksowana w badanych bazach dysertacja doktorska niemieckiego badacza F.E. Diefenbacha, zatytułowana „*Entrepreneurship in the public sector. When Middle Managers Create Public Value*”, opublikowana w 2011 roku przez wydawnictwo Springer Fachmedien na rynku niemieckim. Pionierską i nadal jedyną pozycją na rynku polskim, jest natomiast książka autorstwa G. Głoda zatytułowana „*Uwarunkowania i pomiar przedsiębiorczości publicznej w jednostkach ochrony zdrowia*”, wydana przez Wydawnictwo Difin z Warszawy w 2016 roku.

Przeprowadzona kwerenda literatury przedmiotu w zakresie wykorzystania metod badania przedsiębiorczości publicznej oraz rozpoznania trendów zainteresowania badaczy problematyką przedsiębiorczości publicznej miały charakter diagnozy wstępnej, a przyjęte założenia, istotnie ograniczyły przeprowadzone rozpoznanie. Dlatego zaprezentowane rezultaty oraz wnioski należy poddać ocenie krytycznej, a wyników tych nie można uogólniać. Jednakże w opinii autorki problem ten jest na tyle interesujący i nierozpoznany, że perspektywa wzbogacenia przeprowadzonej analizy może stanowić kolejne wyzwania badawcze, interesujące dla teoretyków i praktyków sektora publicznego.

Źródło finansowania

Publikacja została sfinansowana ze środków przyznanych Uniwersytetowi Ekonomicznemu w Krakowie w ramach subwencji na utrzymanie potencjału badawczego.

Bibliografia

- Barczyk, S. (2010). *Przedsiębiorczy samorząd lokalny i jego instytucje*. Katowice, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach.
- Barczyk, Z. (2004). *Przedsiębiorczość i samorządność lokalna*. Chorzów, Górnośląska Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości im. K. Goduli.
- Bartlett, D., Dibben, P. (2002). Public Sector Innovation and Entrepreneurship: Case Studies from Local Government, *Local Government Studies*. 28(4), s. 107–121.
- Bauman, T., Pilch T. (2001). *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*. Warszawa 2001, Wydawnictwo „Żak”.
- Bellone, C. J., Goerl, G. F. (1992). Reconciling public entrepreneurship and democracy, *Public Administration Review*, 52(2). 130–134.
- Bernier, L., Hafsi, T. (2007). The Changing Nature of Public Entrepreneurship, *Public Administration Review*, 67. 488–503.
- Bławat, F. (2003). *Przedsiębiorca w teorii przedsiębiorczości i praktyce małych firm*. Gdańsk, Gdańskie Towarzystwo Naukowe.
- Boyett, I. (1996). The public sector entrepreneur - a definition. *International Journal of Public Sector Management*. 9(2), 36–51.
- Ciesielska, M. (2006). Antropologia przedsiębiorczości. Nowe nurty i badania jakościowe. *Studia i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego*. 1, 18–28.
- Crook, T., Shook, M., Morris, M., Madden, T. (2010). Are We There Yet? An Assessment of Research Design and Construct Measurement Practices in Entrepreneurship Research. *Organizational Research Methods*. Vol. 13, 192–206.
- Currie, G., Humphreys, M., Ucbasaran, D., McManus, S. (2008). *Entrepreneurial leadership in the English public sector: Paradox or possibility?*, *Public Administration*. 86(4), 987–1008.
- Czakon, W. (2009). Mity o badaniach jakościowych w naukach o zarządzaniu, *Przegląd Organizacji*. (9), 13-17.
- Czakon, W. (2014). Kryteria oceny rygoru metodologicznego badań w naukach o zarządzaniu, *Organizacja i Kierowanie*. 1, 51-62.
- Czakon, W. (2016a). *Metodyka systematycznego przeglądu literatury*. W W. Czakon (red.), *Podstawy metodologii badań w naukach o zarządzaniu* (s. 119–139). Wydawnictwo NIEOCZYWISTE.
- Czakon, W. (2016b). *Zastosowanie studiów przypadku w badaniach nauk o zarządzaniu*. W W. Czakon (red.), *Podstawy metodologii badań w naukach o zarządzaniu* (s. 189-210). Wydawnictwo NIEOCZYWISTE.
- Ćwiklicki, M., Urbaniak, A. (2019). *Studium przypadku w naukach o zarządzaniu*. Kraków, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.
- Diefenbach, F.E. (2011). *Entrepreneurship in the public sector. When Middle Managers Create Public Value*. Wiesbaden, Gabler Verlag, Springer Fachmedien.

- Einsenhart, K.M. (1989). Building theories from Case Study Research, *Academy of Management Review*. 14 (4), 532-550.
- Fink, A. (1998). *Conducting Research Literature Reviews: From Paper to the Internet*. Sage, Thousand Oaks.
- GEM Polska. Raport z badania przedsiębiorczości 2019, PARP, pobrane z: <https://www.parp.gov.pl/component/publications/publication/gem-polska-raport-z-badania-przedsiębiorczosci-2019>, [12.06.2019].
- Głód, G., (2016). *Uwarunkowania i pomiar przedsiębiorczości publicznej w jednostkach ochrony zdrowia*. Warszawa, Difin.
- Graebner, M.E., Martin, J.A., Roundy, P.T. (2012). Qualitative Data: Cooking Without a Recipe, *Strategic Organization*. 10 (3), 9-49.
- Hjorth, D. (2013). Public entrepreneurship: desiring social change, creating sociality, *Entrepreneurship & Regional Development*. 25(1-2), 34-51.
- Hood, Ch., *A Public Management for All Seasons?*, „Public Administration”, 1991, Vol. 69, No. 1, s. 3-19.
- Kearney, C., Hisrich, R., Roche, F. (2007). Facilitating public sector corporate entrepreneurship process: a conceptual model, *Journal of Enterprising Culture*. 15(3) (September 2007), 275-299.
- Kickert, W.J.M. (1997). Public Governance in the Netherlands: An Alternative to Anglo-American ‘Managerialism’, *Public Administration*. 75(4), s. 735-741.
- Klein, P.G., Mahoney, J.T., McGahan, A.M., Pitelis, Ch.N. (2010). Toward a Theory of Public Entrepreneurship, *European Management Review*. 7(1), 1-15.
- Klein, P.G., Mahoney, J.T., McGahan, A.M., Pitelis, Ch.N. (2011). Resources, Capabilities, and Routines in Public Organization, Working paper 11-0101. College of Business, University of Illinois at Urbana-Champaign, pobrano z: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.833.6849&rep=rep1&type=pdf>, [25.08.2020].
- Kraśnicka, T. (2002). *Koncepcja rozwoju przedsiębiorczości ekonomicznej i pozaekonomicznej*. Katowice, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach.
- Kraśnicka, T. (2009). *Przedsiębiorczość sektora publicznego i jej uwarunkowania*. W A. Frączkiewicz-Wronka (red.), *Zarządzanie publiczne – elementy teorii i praktyki* (s. 54-80). Katowice, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach.
- Kwiatkowski, S. (2000). *Przedsiębiorczość intelektualna*. Warszawa, PWN.
- Link, A. N., Link J.R. (2009). *Government as Entrepreneur*, New York, Oxford University Press.
- Luke, B., Verreynne, M.L., Kearins, K. (2010). Innovative and entrepreneurial activity in the public sector: The changing face of public sector institutions, *Innovation: Management, Policy & Practice*. 12(2), 138-153.
- Łaguna, M., Mazur, Z., Orłowska, A. (2017). Systematyczny literatury: Na czym polega i czym różni się od innych przeglądów, *Ogrody Nauki i Sztuki*. 7, 350-363.
- Moon, M.J. (1999). The pursuit of managerial entrepreneurship: Does organization matter?. *Public Administration Review*, 59, s. 31-43.
- Morris, M.H., Jones F.F. (1999). Entrepreneurship in established organizations: the case of the public sector. *Entrepreneurship, Theory & Practice*, 24(1), 71-91.

- Morris, M.H., Kuratko, D.F., *Corporate Entrepreneurship, Entrepreneurial Development within Organizations*, Thomson South-Western, Mason 2002.
- Oakerson, R. J., Parks R.B. (1988). Citizen Voice and Public Entrepreneurship: The Organizational Dynamic of a Complex Metropolitan County, *Publius: The Journal of Federalism*. 18, 91–112.
- Osborn, D., Gaebler T. (1992). *Rządzić inaczej. Jak duch przedsiębiorczości przenika i przekształca administrację publiczną*. Poznań, Media Rodzina of Poznań.
- Peters, B.G., Pierre, J. (1998). Governance without government? Rethinking public administration. *Journal of Public Administration Research & Theory*, 8 (2), s. 225–241.
- Piecuch, T., Molter A. (2015). Metody jakościowe w badaniu przedsiębiorczości, *Problemy Zarządzania*, 3(47), s. 248–268.
- Pollitt, Ch., Bouckaert, G. (2011). *Public Management Reform: A Comparative Analysis - New Public Management, Governance, and the Neo-Weberian State*, Oxford University Press.
- Raczyk, A. (2009). Metody badania przedsiębiorczości oparte na rejestrze podmiotów gospodarki narodowej, *Przedsiębiorczość – Edukacja*. 5, 133–146.
- Ramamurti, R. (1986). Public entrepreneurs: Who they are and how they operate, *California Management Review*, 28, 142–158.
- Rhodes, R.A.W, *The new governance: Governing without government*, „Political Studies”, 1996, Vol. 44, No. 4, s. 653–659.
- Roberts, N. C. (1992). Public entrepreneurship and innovation, *Policy Studies Review*. 11(1), 55–74.
- Shockley, G.E., Stough, R.R., Kingsely, Haynes, E., Frank, P.M. (2006). Toward a Theory of Public Sector Entrepreneurship, *International Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*. 6, 205–223.
- Solberg, C.E. (1982). Entrepreneurship in Public Enterprise: General Enrique Mosconi and the Argentine Petroleum Industry, *Business History Review*, 56(3), 80–89.
- Stevenson, H.H., Jarillo, J.C. (1990). A Paradigm of Entrepreneurship: Entrepreneurial Management. *Strategic Management Journal*, 11, s. 17–27.
- Sułkowski, Ł. (2013). *Paradygmaty i teorie w naukach o zarządzaniu*. W W. Czakon (red.), *Podstawy metodologii badań w naukach o zarządzaniu* (s. 268–290). Warszawa, Wolters Kluwer.
- Sułkowski, Ł., Marjański A. (2014). Metodyka badań jakościowych w małych podmiotach rodzinnych, *Problemy Zarządzania*. 12, 3(47), s. 222–235.
- Sztumski, J. (2010). *Wstęp do metod i technik badań społecznych*. Katowice, „Śląsk” Wydawnictwo Naukowe.
- Terry, L.D. (1993). Why We Should Abandon the Misconceived Quest to Reconcile Public Entrepreneurship with Democracy: A Response to Bellone and Goerl’s ‘Reconciling Public Entrepreneurship and Democracy’, *Public Administration Review*. 53, 393–395.
- Wodecka-Hyjek, A. (2017a). Konceptualizacja przedsiębiorczości w sektorze publicznym - przegląd wybranych podejść. *Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*, 7(810), 59–68.
- Wodecka-Hyjek, A. (2017b), *Metoda studium przypadku w konsultingu z zakresu zarządzania* W M. Walczak, A. Wodecka-Hyjek (red.), *Konsulting. Doradztwo*

- biznesowe w rozwoju organizacji* (s. 75–86). Kraków, Fundacja Gospodarki i Administracji Publicznej.
- Yin, R.K. (2015). *Studium przypadku w badaniach naukowych*. Kraków, Wydawnictwo.
- Zahra, S.A., Covin, J.G. (1995). Contextual Influences on the Corporate Entrepreneurship-Performance Relationship: A Longitudinal Analysis. *Journal of Business Venturing*, 10(1), s. 43–58.
- Zawicki, M. (2011). *Nowe zarządzanie publiczne*, Warszawa, PWE.
- Zbierowski, P. (2015). Milowy krok w rozwoju badań przedsiębiorczości? GEM i PSED – porównanie, dorobek, aspiracje i perspektywy na przyszłość, *Problemy Zarządzania*. 1(51), 26–40.
- Zerbinati, S., Souitaris, V. (2005). Entrepreneurship in the public sector: A framework of analysis in European local governments. *Entrepreneurship & Regional Development*, 17(1), s. 43–64.

DEVELOPMENT AND RESEARCH METHODS OF PUBLIC ENTREPRENEURSHIP

Summary: The aim of this study is to identify the development and research methods of public entrepreneurship through the analysis of publications in foreign and domestic literature. The theoretical part of the article was based on national and foreign literature studies. The method used to prepare the empirical part of the study was a systematic literature review. This study is the result of a query of the current literature on the subject. The analyzed items (260 in total) are peer-reviewed articles found in the EBSCO and JSTOR databases. The query covers the period from 1980 to 2020. The conducted analysis allowed to state that the issue of public entrepreneurship has been present in peer-reviewed articles published in renowned world and national journals since the beginning of the 1980s. The relatively small number of publications, and at the same time their marked intensification recently, allows to conclude that the current research on public entrepreneurship is following an upward trend, which proves that there is an increasing interest in this problem. In the context of the methods of researching public entrepreneurship, an analogy to other types of entrepreneurship has been noticed in the use of both quantitative and qualitative methods. The exploration of research in the field of public entrepreneurship, in the era of articulating the need for changes in the public sector, is an important issue and insufficiently recognized in Polish conditions. The prospect of enriching the conducted analysis may pose further research challenges.

Keywords: *public entrepreneurship, entrepreneurship research methods, systematic literature review.*